

Sylvia Mikołajczak<sup>1</sup>

Wydział Teologii

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

## Semejologiczny wymiar cudu według kryteriów komunikacji interpersonalnej

### [Semeological Dimension of the Miracle according to the Criteria of Interpersonal Communication]

**Streszczenie:** Współczesna koncepcja objawienia ukazuje je w dwóch wymiarach: noetycznym i wydarzeniowym, czyli uwzględniającym Boże słowo i Jego nadprzyrodzone działanie. Implikacją takiego rozumienia było włączenie w obszar rewelatywny cudu jako nośnika wyjątkowej obecności Boga w dziejach. Cud jako znak stał się nośnikiem zbawczej treści, czyli zaproszenia człowieka do odpowiedzi, a także uczestnictwa w nadprzyrodzonej wspólnotce miłości. W związku z tym postawić można problem analogii między semejologiczną koncepcją cudu i teorią komunikacji interpersonalnej, obecnej w przestrzeni nauk społecznych. Autorka starała się przedstawić i ująć wieloaspektową egzemplifikację tej analogii w następujących elementach: wymiar personalistyczny, kontekst, komunikat, kanał i kod komunikacyjny, sprzężenie zwrotne, aktywne słuchanie, przeszkody komunikacyjne oraz cel.

**Summary:** The modern conception of revelation shows it in two dimensions: noetic and eventual, that is, taking into account God's word and His supernatural action. The implication of such an understanding was the inclusion in the revelatory area of the miracle as a vehicle for God's unique presence in history. The miracle as a sign became a carrier of salvific content, that is, an invitation to man to respond and participate in the supernatural community of love. In this connection, one can pose the problem of analogy between the semeiological concept of miracle and the theory of interpersonal communication present in the space of social sciences. The purpose of the article is to show a multifaceted exemplification of this analogy in the following elements: personalistic dimension, context, message, communication channel and code, feedback, active listening, communication obstacles and purpose.

**Słowa kluczowe:** znak, komunikacja interpersonalna, wiara, cud, objawienie, hermeneutyka.

**Keywords:** sign, interpersonal communication, faith, miracle, revelation, hermeneutics.

---

<sup>1</sup> Sylvia Mikołajczak, Katedra Teologii Moralnej i Nauk o Rodzinie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn, Polska, sylvia.mikolajczak@uwm.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-3566-9153>.

## Wstęp

Rozwój teologii w okresie posoborowym ewoluował w kierunku badań o charakterze chrystocentrycznym, personalistycznym oraz historyzującym. W tym duchu powstała nowa koncepcja Objawienia Bożego, oparta na biblijnej interpretacji pojęcia *dabar*, ukazującej zarówno wydarzeniowy, jak i noetyczny jego wymiar. Implikowało to również nowe ujęcie cudu, który został włączony w obszar rewelatywny. W nurcie tym powstała semejologiczna koncepcja cudu, wykorzystująca teorię znaku jako formę komunikacji. Rozwijające się poza teologią nauki o języku, przede wszystkim filozofia analityczna, dostarczyły wiedzy o naturze i funkcjach znaku. W ten sposób cud mógł być przedstawiany jako Boży znak dany człowiekowi, zawierający zarówno element zjawiskowy, jak też określoną treść.

Semejologiczna koncepcja cudu koresponduje w pewnym stopniu ze współczesnymi modelami komunikacji interpersonalnej. Międzyosobowe porozumiewanie się w kontekście nauk społecznych uwzględnia zarówno formę werbalną, jak i niewerbalną. Określa też kryteria i konieczne elementy tej komunikacji, którymi są: wymiar personalistyczny, kontekst, kanał i kod komunikacyjny, komunikat, sprzężenie zwrotne, aktywne słuchanie, przeszkody komunikacyjne oraz cel. Wymienione pojęcia są przedmiotem poniższych rozważań, co prowadzi do ukazania analogii między kryteriami komunikacji interpersonalnej i cudu jako znaku, czyli formy komunikacji między Bogiem i człowiekiem.

## Wymiar personalistyczny

Pojęcie komunikacji interpersonalnej zawiera w samej nazwie istotę osobowych relacji. Człowiek, jako istota społeczna, ma wpisane w swoją naturę porozumiewanie się z innymi. Należy pamiętać, że w najprostszej konstelacji proces ten zachodzi z udziałem co najmniej dwóch osób związanych ze sobą określonych relacjami, z których jedna jest nadawcą, a druga – odbiorcą (Frączek A., 2012, s. 120).

Ten wymiar egzystencji ciągle towarzyszy ludzkości w całej historii, każdemu człowiekowi od urodzenia do śmierci. Codziennosc jest swoistym katalizatorem, który prowokuje do inicjowania dialogu, wywołując interakcje, nadając sens życiu we wszystkich wymiarach zbiorowości (Bednarska M., 2015, s. 122–123).

W literaturze dotyczącej komunikacji funkcjonuje pojęcie personalizmu egzystencjalno-dialogicznego, które wskazuje na fundamentalne znaczenie ludzkiego „ja”, które wyróżnia go spośród świata i wyznacza pole osobowych możliwości człowieka. W dialogu z drugim człowiekiem odkry-

wamy skończoność swego bytu, a także otwieramy się na istnienie z innymi (Andrzejuk A., 2010, s. 21).

Z powyższym aspektem komunikacji interpersonalnej koresponduje personalistyczne rozumienie cudu jako znaku, czyli formy komunikatu zainicjowanego przez Boga, a skierowanego do człowieka. W takim aspekcie współczesna teologia ujmuje Boga w perspektywie trynitarnej, ukazując Go jako wspólnotę Osób boskich, realizujących plan zbawienia poprzez jedność słowa i czynu. Celem tego działania jest osobowa wspólnota Bosko-ludzka, co wyraźnie podkreślił Sobór Watykański II: „Bóg niewidzialny (por. Kol 1,15, 1 Tm 1,17) w nadmiarze swej miłości zwraca się do ludzi jak do przyjaciół (por. Wj 33,11, J 15,14–15) i obcuje z nimi (por. Bar 3,38), aby ich zaprosić do wspólnoty z sobą i przyjąć ich do niej” (KO 2). To soborowe ujęcie było wynikiem odnowy teologicznej i ma widoczne podstawy biblijne i patrystyczne (Mastej J., 2021, s. 266).

Cud w wymiarze personalistycznym jest więc znakiem „Kogoś dla kogoś”, który należy rozumieć jako intencjonalny akt osoby skierowany do drugiej osoby. Taki akt międzyosobowy daje możliwość kontaktu Boga z człowiekiem, by ukazać mu zbawcze zamiary. Należy podkreślić, że fizikalność cudu jest tylko zewnętrznym przejawem religijnego wydarzenia o charakterze objawieniowym, czyli osobowej komunikacji Boga i człowieka (Panasiuk K., 2008, s. 72).

Trzeba tu dodać, że cud w tym wymiarze nie jest tylko ogólną ideą ukazującą Boże działanie, ale zbawczym wydarzeniem skierowanym do konkretnego człowieka. Bóg kieruje do niego swoje zaproszenie w formie słowa i czynu i oczekuje odpowiedzi, której owocem jest zbawczy dialog (Rusecki M., 1988, s. 40). Cud ma więc konkretny wymiar i gdy doświadczany jest nawet przez wspólnotę, nigdy nie jest anonimowy i należy go rozpatrywać z punktu widzenia konkretnych osób (Guardini R., 1959, s. 41–42).

## Kontekst

Komunikacja interpersonalna nie pomija faktu, że każde wydarzenie budujące relacje osobowe osadzone jest w określonym kontekście. Są to warunki, w jakich odbywa się proces porozumiewania, czyli niejako ramy określające zachodzącą interakcję. Komunikacja bowiem nigdy nie ma miejsca w odosobnieniu. W tym sensie można wyróżnić kilka aspektów komunikowania: fizyczny, który kształtowany jest w głównej mierze przez otoczenie; historyczny, biorący pod uwagę sytuację komunikacyjną, mającą miejsce w przeszłości; psychologiczny, odnoszący się do procesu wzajemnego postrzegania się uczestników; kulturowy, wynikający z odmiennych zasad i zachowań obowiązujących w różnych kulturach (Frączek A., 2012, s. 119).

W procesie rozpoznania cudu koniecznym warunkiem jest stwierdzenie religijnego kontekstu danego wydarzenia. Współczesna teologia wyraźnie stwierdza, że cud ma walor epifanijny czy też teofanijny (Rusecki M., 1987 s. 43). Prowadzi to do stwierdzenia, że w konkretnym cudownym wydarzeniu jest rzeczywiście obecny Bóg – „tu i teraz”. Świadomość tej obecności nie jest wynikiem dedukcji czy przyjęcia autorytatywnej nauki, lecz efektem egzystencjalnego doświadczenia. Jest ono trudno do uchwycenia dla racjonalnej refleksji i ma charakter wyraźnego przeświadczenia i wręcz pewności o Bożej obecności w danym wydarzeniu (Rusecki M., 1987, s. 44).

W ten sposób cud staje się wyjątkowym uobecnieniem Boga w historii, różniącym się od Jego obecności jako Stwórcy rzeczywistości (Rusecki M., 1997, s. 50–57). Akt stwórczy implikuje Bożą obecność w pewnym sensie w każdym elemencie bytu i w każdym momencie dziejów. Natomiast działanie „tu i teraz” w fakcie cudownym ujawnia Jego obecność w całkowicie nowy sposób. Cud, jako znak, odczytywany jest jako boskie *Ty* wobec ludzkiego *ja* i ujawnia bezpośrednią relację Boga i człowieka (Rusecki M., 1987, s. 45). Kontekst religijny oznacza więc, że cud jest znakiem Boga przemawiającym do człowieka, znakiem, który wzywa i zawiera obietnicę (Plata Ł., 2022, s. 119).

## Komunikat

Konstytutywnym elementem komunikacji interpersonalnej jest przekaz – definiowany jako zbiór znaków utworzonych przez nadawcę w celu przekazania informacji odbiorcy. Na komunikat składa się aspekt treściowy oraz forma, czyli środki wyrazu, które zostały użyte podczas przekazania wiadomości (Pisarek W., 2008, s. 27).

Analogicznie do powyższego stwierdzenia, również w wydarzeniu cudownym, istnieje forma komunikatu. Oprócz strony empirycznej, zjawiskowej, która początkowo jest głównym punktem zainteresowania, należy mówić o przesłaniu, czyli treści. Należy podkreślić, że ten drugi element stanowi o istocie cudu i jego sensie. Bóg, poprzez zewnętrzną niezwykłość, przekazuje człowiekowi nadprzyrodzoną treść, która powinna być przez niego rozpoznana i przyjęta w wierze. Z tego też powodu cud należy do rzeczywistości religijnej i tylko w tej perspektywie może być właściwie zrozumiany (Rusecki M., 2006, s. 267–268).

Analiza cudu z punktu widzenia treści, czyli komunikatu, daje najpełniejsze jego zrozumienie. W cudzie objawia się Bóg, który manifestuje swoje osobowe istnienie i obecność, przekazuje wolę nawiązania dialogu. Nie wolno też zapominać, że ostatecznie istota cudu oraz zawartego w nim komunikatu nie ma waloru poznawczego, lecz zbawczy (Rusecki M., 1987, s. 45).

## Kanał i kod

W komunikacji interpersonalnej, w rozmowie, biorą udział nadawca i odbiorca. Komunikaty są przesyłane odpowiednim kanałem i odczytywane dzięki istniejącym kodom, zrozumiałym dla obu stron. Walery Pisarek definiuje kod jako „zbiór (system) zmysłowo postrzegalnych elementów znaczących oraz ewentualnie także reguł tworzenia z nich większych konstrukcji znaczących [...] umożliwiający osobom, które go znają [...] odczytanie informacji przekazywanych za jego pomocą” (Pisarek W., 2008, s. 33). Kodowanie jest więc czynnością tworzenia informacji, która następnie przekształcana jest w system znaków, czy to kodów słownych (werbalnych), czy też kodów pozawerbalnych (Sypniewska B. A., 2015, s. 66). Kanał natomiast jest środkiem, drogą przekazu informacji. Możemy wyróżnić kanały słowne – przy bezpośrednim kontakcie nadawcy i odbiorcy – ale także pośrednim, przy wykorzystaniu mediów oraz niewerbalne, np. wymiana spojrzeń (Morreale S.P., Spitzberg B.H., Barge J.K., 2007, s. 34).

Mając na uwadze powyższe stwierdzenia, należy podkreślić, że w semejologicznej koncepcji cudu aspekt hermeneutyczny jest kluczowy, daje bowiem możliwość odczytania właściwego sensu i znaczenia. Kod, jako kolejne kryterium komunikacji interpersonalnej, w teologicznym opisie cudu przybiera postać Objawienia Bożego. Współczesne koncepcje umiejscawiają cud w przestrzeni rewelatywnej, można zatem stwierdzić, że jego pełne odczytanie może się dokonać wyłącznie przy użyciu powyższego kodu hermeneutycznego. W związku z tym, że żaden znak nie może być odczytany bez kodu, dlatego również cud wyizolowany z kontekstu objawienia stałby się nieczytelny czy niezrozumiały, pozbawiony głębszej treści i sensu (Rusecki M., 1980, s. 64). Wyklucza to więc interpretację cudu, która jest wynikiem jedynie ludzkiej aktywności oraz kodu jako umownego klucza (Rusecki M., 1981, s. 80).

Funkcjonujące w teologii pojęcie „chrystocentryzm objawienia” wskazuje, że jego pełnia dokonała się w Jezusie Chrystusie, dlatego On jest personalistycznym „kodem” niezbędnym do właściwego odczytania znaczenia wydarzeń o charakterze cudownym. Bez odniesienia konkretnego cudu do osoby Jezusa oraz Jego dzieła nie można w pełni pojąć jego znaczenia i zbawczego sensu (Rusecki M., 1996, s. 370–371).

Dokonując porównania kodów naturalnych w komunikacji interpersonalnej oraz kodu, którym jest Boże Objawienie, należy podkreślić, że ten drugi nie powstał na mocy ludzkiej konwencji, ale postrzegany jest jako Boży dar, powstały dzięki Jego suwerennej decyzji. Implikuje to jego niezmienność w zmieniającym się kontekście historycznym, co jednocześnie jest gwarancją niezmienności sensu i znaczenia tych znaków (Panasiuk K., 2008, s. 73).

Należy również dodać, że warunkiem koniecznym do odczytania znaczenia cudu jest Boża łaska, gdyż jedynie perspektywa wiary pozwala przyjąć właściwe znaczenie Bożego znaku. Bez wiary cudowne działanie Boga pozostaje jedynie wydarzeniem, które odbiega od znanych praw natury. Należy jednocześnie zauważyć, iż kod, którym jest Objawienie, pełni tę rolę jedynie wówczas, gdy człowiek przyjmie go w akcie wiary.

### Sprzężenie zwrotne

Ważnym elementem w komunikacji interpersonalnej jest sprzężenie zwrotne, czyli tzw. feedback, informacja zwrotna. Jest to reakcja odbiorcy na wysłany komunikat, umożliwiającą nadawcy stwierdzenie, że jego treść została właściwie zrozumiana. Wyróżnia się sprzężenie bezpośrednie, następujące zaraz po odebraniu komunikatu, oraz pośrednie, pojawiające się po upływie czasu. Informacja zwrotna może być słowna bądź niewerbalna, np. skinienie głową, opuszczenie wzroku czy uśmiech (Skinder M., s. 254).

Z powyższym kryterium koresponduje fakt, że cud w koncepcji semjologicznej ma w pewnym sensie charakter resposponsoryjny. Jest on, podobnie jak Słowo Boże, dedykowany człowiekowi i jest wezwaniem do nawiązania dialogu z Bogiem. Apel oraz obietnica, zawarte w wydarzeniu cudownym powodują w osobie mirakulowanej aktywność, mającą charakter religijny. Można ją nazwać inspiracją dodecy nawiązania osobowej relacji z Bogiem na płaszczyźnie wiary (Mastej J., s. 266–267) i jak pisze Marian Rusecki: „polega na tym, że człowiek w zetknięciu ze znakiem odczytuje sens w nim zawarty, który przekazuje mu wytwórca danego znaku” (Rusecki M., 1980, s. 64).

Związek cudu z wiarą można ukazać w dwóch aspektach, które obustronnie się implikują. Po pierwsze, cud może stanowić źródło wiary oraz jej uzasadnienie. Po drugie, do rozpoznania cudu konieczna jest wiara, która jest odpowiedzią człowieka wobec rozpoznanego komunikatu. Poprzez wiarę w dialogu z Bogiem uczestniczy cały człowiek jako osoba ludzka, zatem jako podmiot egzystencji oraz działalności. Wynika to bowiem z natury wiary pojętej personalistycznie, gdzie struktura jej jawi się w kategoriach dialogu, spotkania, odpowiedzi człowieka na Boży apel. Akt wiary jest więc od strony odbiorcy – człowieka – przyjęciem całościowym, jednoczącym w sobie wszelkie sfery życia osobowego (Rusecki M., 1996, s. 489–490).

Akt wiary, będący aktem osobowym, implikuje w sobie wiele elementów. Decydują one o nastawieniu człowieka na działanie Boga, czyli warunkują przyjęcie Jego świadectwa oraz znaków, w których się manifestuje. Od nich więc też zależy, czy człowiek zawierzy Stwórcy, a także czy



cud, będący znakiem wiarygodności oraz motywów wiary, będzie skuteczny czy też nie. Bóg nie przymusza człowieka do wiary ani nie działa wbrew niemu. Znaki, które mu daje, mają wyłącznie naprowadzić go, ułatwiając decyzję wiary, a także stać się podstawą, aby była ona aktem w pełni osobowym oraz ludzkim, dlatego też decyzja wiary musi być świadoma i wolna. Wymaga to odpowiednich kwalifikacji natury intelektualnej i woli człowieka, które umożliwiają prawidłowe odczytanie Bożych znaków i dzięki czemu mogą one spełniać wobec niego funkcję motywacyjną (Rusecki M., 2006, s. 462).

### Aktywne słuchanie

Umiejętność aktywnego słuchania to kolejny element sprawnej komunikacji. Istnieje jednak zasadnicza różnica między słuchaniem a słyszeniem. Słyszenie jest procesem biernym, które zależy od stanu narządu słuchu. Słuchanie natomiast jest procesem aktywnym, wymagającym świadomego przetwarzania dźwięków. Jest umiejętnością umyślnego odbierania bodźców dźwiękowych, a także czerpania z nich informacji (Gołębiowska M., 2014, s. 249). Chcąc prawdziwie słuchać i zrozumieć rozmówcę, potrzebne są trzy elementy – milczenie, reakcje potwierdzające oraz wypowiedzi zwrotne (parafraza i klaryfikacja). W komunikacji interpersonalnej ważne są również predyspozycje interpersonalne – zdolności do efektywnego nawiązywania, budowania i podtrzymywania pozytywnych relacji z innymi ludźmi. Należą do nich m.in.: empatia, autentyczność, zaufanie, akceptacja, cierpliwość.

Człowiek ma naturalne predyspozycje do „poznania” oraz „otwarcia się na Boga”, które można określić jako *capax Dei* (Wójtowicz A., 2017, s. 257). W kontekście rozpoznania cudu istotna jest jego rozumna natura oraz dobra wola. Wolne działanie Boga oraz wolne współuczestniczenie człowieka w cudownym działaniu Boga tworzą dialog zbawczy. Bóg w cudzie nie działa bowiem arbitralnie, a więc niezależnie od woli człowieka czy też wbrew niej, ale jest poniekąd „uzależniony” od jego postawy, czy prośby o pomoc, otwartości na przyjęcie zbawienia, oczekiwania lub dobrej woli (Rusecki M., 1981, s. 90).

Druga kwalifikacja podmiotowa związana jest z wolą człowieka – chodzi o tzw. dobrą wolę i otwartość. Taka dyspozycja w człowieku otwiera go na dobro oraz prawdę pochodzącą od Stwórcy. Rozum nie może osiągnąć oczywistości w poznaniu rzeczywistości cudu, na mocy której afirmowałby zbawczą prawdę Bożą, dlatego też wola pełni tu kluczową funkcję. Spontaniczne poznanie ujawnia w cudownych znakach dobro zbawcze oraz Bożą miłość, a w konsekwencji otwiera człowieka na ów wymiar bytu, skłaniając go do szukaniu owych dóbr. Wyczula zatem człowieka na znaki Objawienia.

wienia, stające się dla niej motywami, aby podjąć ostateczną decyzję wiary (Rusecki M., 2006, s. 467–468).

Cud, będąc empirycznym znakiem o charakterze transcendentalnym, narzuca się spontanicznemu poznaniu. Według nauczania Soboru Watykańskiego I, jest dostosowany do inteligencji każdego człowieka i łatwo dostrzegalny dla ogółu. Należy jednak pamiętać, że fakt, opisany powyżej, dotyczy przede wszystkim sfery empirycznej wydarzenia cudownego. Sfera zjawiskowa nie wyczerpuje pełnego znaczenia cudu ani nie stanowi jego istoty. Człowiek, będąc świadkiem faktu niezwykłego, powinien wykazać się aktywnością, szukając jego wyjaśnienia, co jest konieczne w sensie hermeneutycznym, by cud można było zinterpretować jako znak Boży. Implikuje to czynną funkcję rozumu krytycznego, charakteryzującego się minimalnym przynajmniej poziomem analityczności. W zależności od sytuacji, czy to będąc osobą mirakulowaną, czy też świadkiem, a nawet jedynie słysząc o cudzie, człowiek winien próbować tłumaczyć ten fakt w pierwszej kolejności w świetle praw przyrody. Funkcją rozumu krytycznego jest poszukiwanie ostatecznej racji, tłumaczącej dane zjawisko (Rusecki M., 2006, s. 463–464).

### **Bariery komunikacyjne**

Celem nadawcy w komunikacji interpersonalnej jest przekazanie komunikatu w taki sposób, aby był wystarczająco zrozumiany przez odbiorcę. Zdarza się jednak, że podczas tego procesu człowiek może napotkać na pewne bariery zakłócające prawidłowy przebieg interakcji. W literaturze spotyka się wiele przykładów owych przeszkód. Mogą one dotyczyć cech charakteru jednostki, barier językowych, kulturowych, religijnych czy też warunków zewnętrznych, niezależnych od nadawcy i odbiorcy, np. warunki pogodowe, hałas, aranżacja pomieszczenia (Chodkowski Z., 2017, s. 289–290).

Powyżej opisano warunki konieczne do właściwego odczytania cudu jako znaku oraz przyjęcia kierowanej do człowieka treści. Ich brak powoduje negację wymiaru nadprzyrodzonego danego wydarzenia. Brak dobrej woli oznacza istnienie różnego rodzaju uprzedzeń, apriorycznych negatywnych nastawień wobec rzeczywistości transcendentnej i życia ludzkiego. Sceptycyzm czy też metodyczna niewiara determinują postawę, która nie tylko nie umożliwia afirmacji działania w cudzie Boga, ale wyklucza jego istnienie (Rusecki M., 2006, s. 467).

### **Cel**

Celem komunikacji interpersonalnej jest bez wątpienia przekaz informacji, jednak nie można sprowadzić jej jedynie do tego wymiaru. Emocje



pojawiające się w procesie komunikacji tworzą między rozmówcami również relacje, które są ważne w rozumieniu drugiego człowieka i byciu przez niego zrozumianym (Kozyra B., 2019, s. 43).

Analogenicznie w wydarzeniu cudownym możemy mówić o jego celowości, którą jest człowiek i jego decyzja wiary, wprowadzająca w obszar Bożej miłości i ostatecznie prowadząca go do zbawienia. Personalistyczny charakter cudu ukazuje jego wymiar dialogiczny, bowiem Bóg poprzez cudowne wydarzenie zaprasza człowieka, aby wszedł z Nim w dialog. Jest niejako inspiracją do wejścia w osobową relację, realizującą się na płaszczyźnie wiary. W cudzie nie chodzi bowiem tylko o zaskoczenie, zdziwienie, ale przede wszystkim o osobowe spotkanie Boga z człowiekiem, któremu towarzyszy Boża łaska. Dzięki temu cud staje się wydarzeniem międzyosobowym, gdzie dochodzi do spotkania Boga z człowiekiem, ale także obdarowania go zbawczymi dobrami (Mastej J., 2021, s. 266–277). Należy ponadto podkreślić, że wymiar epifanijny w cudzie ma na pierwszym miejscu charakter zbawczy. Wymiar epistemiczny jest oczywiście również obecny w wydarzeniu cudownym, jednak Bóg nie manifestuje się w cudzie dla celów poznawczych, lecz przede wszystkim zbawczych. Jak pisze Rusecki: „Bóg w fakcie cudownym nie tyle przychodzi człowiekowi z określoną pomocą i darem, np. uzdrowieniem fizycznym i duchowym, ile przychodzi sam jako Dawca i otwiera się przed obdarowywanym w tym darze i oferuje mu się „tu i teraz” w konkretnym czynie cudownym” (Rusecki M., 1987, s. 45). Celem cudu jest więc *communio* Boga z człowiekiem, będące owocem komunikacji osobowej. Cud odczytany przez człowieka jako zaproszenie do dialogu, a także osobowe świadectwo Boga o sobie, pozwoli mu doświadczyć miłości, dobroci Boga, a przede wszystkim Jego zbawienia (Kopeć E., 1976, s. 43).

## Zakończenie

Komunikacja interpersonalna jest procesem społecznym, na który wpływ mają określone kryteria i elementy. Dzięki nim możliwe jest ukazanie formalnego aspektu wymiany myśli oraz porozumiewania się między ludźmi. W analogii do tej formy komunikacji w niniejszym opracowaniu zaprezentowano semejologiczną koncepcję cudu jako formy komunikacji między Bogiem a człowiekiem. W teologicznym wymiarze ukazano, że:

- relacja Boga z człowiekiem ma charakter personalistyczny;
- kontekst cudu ma charakter religijny;
- kanałem komunikacyjnym jest zjawisko niezwykle;
- kodem jest Boże słowo;
- komunikatem jest zaproszenie do zbawczego dialogu;
- sprzężeniem zwrotnym jest wiara;

- aktywnym słuchaniem jest postawa *capax Dei*;
- przeszkody komunikacyjne to brak dobrej woli, sceptycyzm;
- celem jest ludzkie zbawienie.

Ukazane w artykule teologiczne aspekty komunikacji interpersonalnej, określające relację Boga z człowiekiem, są odzwierciedleniem posoborowych tendencji opartych na biblijnej koncepcji wiary. Jednocześnie artykuł ma wymiar interdyscyplinarny, ponieważ wskazano w nim na analogie między teologią i naukami społecznymi w opisie relacji międzyosobowych. Konkluzje są więc zgodne z kryteriami odnowy teologii postulowanej przez papieża Franciszka w konstytucji *Veritatis gaudium* i mogą stać się przyczynkiem do dalszych badań nad problemem komunikacji interpersonalnej w pastoralnym wymiarze Kościoła.

## BIBLIOGRAFIA

- Andrzejuk Artur, 2010, *Personalizmus a súčasnosť*, w: Dancak Pavol, Rembierz Marek i in. (red.), *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*, Prešovská univerzita v Prešove, Prešov, s. 19–25.
- Bednarska Maja, 2015, *Personalistyczne uzasadnienie skutecznej komunikacji*, *Studia Socialia Cracoviensia*, nr 1(12), s. 121–130.
- Chodkowski Zbigniew, 2017, *Zarys charakterystyki komunikacji interpersonalnej, możliwe zakłócenia i bariery*, *Kultura Przemiany Edukacja*, nr 5, s. 282–294.
- Frączek Adriana, 2012, *Komunikacja interpersonalna*, *Studia Gdańskie. Wizje i Rzeczywistość*, nr 9, s. 118–131.
- Gołębiowska Małgorzata, 2014, *Sposoby skutecznej komunikacji nauczyciela z uczniem*, *Forum Pedagogiczne*, nr 1, s. 143–253.
- Guardini Romano, 1959, *Wunder und Zeichen*, Werkbund Verlag, Würzburg.
- Kopeć Edward, 1976, *Teologia fundamentalna*, KUL, Lublin.
- Kozyra Beata, 2019, *Komunikacja bez barier. Jak rozumieć i być rozumianym*, MT Biznes, Warszawa.
- Mastej Jacenty, 2021, *Patrystyczne podstawy personalistyczno-znakowej koncepcji cudu Mariana Ruseckiego*, *Vox Patrum*, nr 79, s. 259–276.
- Morreale Sherwyn P., Spitzberg Brian H., Barge J. Kevin, 2007, *Komunikacja między ludźmi. Motywacja, wiedza i umiejętności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Panasiuk Krzysztof, 2008, *Ewolucja pojęcia cudu we współczesnej teologii fundamentalnej*, *Studia Bydgoskie*, nr 2, s. 53–78.
- Pisarek Walery, 2008, *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, WAIP, Warszawa.
- Plata Łukasz, 2022, *Rola cudu w teologii fundamentalnej po soborze watykańskim. Refleksja na podstawie analizy wybranych podręczników akademickich*, *Tarnowskie Studia Teologiczne*, nr 1(41), s. 111–128.
- Rusecki Marian, 1981, *Cud jako znak i symbol*, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, nr 28, s. 79–95.

- Rusecki Marian, 1996, *Cud w chrześcijaństwie*, TN KUL, Lublin.
- Rusecki Marian, 1997, *Funkcje cudu*, Exlibris, Sandomierz–Lublin.
- Rusecki Marian, 1980, *Funkcje cudu jako znaku*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne, nr 2/27, s. 51–70.
- Rusecki Marian, 1987, *Teofanijny charakter cudu*, Collectanea Theologica, t. 57(4), s. 39–54.
- Rusecki Marian, 1988, *Wierzyć moim dziełom. Funkcja motywacyjna cudu w teologii XX w.*, Wydawnictwo św. Jacka, Katowice.
- Rusecki Marian, 2006, *Traktat o cudzie*, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Skinder Marcin, 2013, *Teoretyczne uwarunkowania i zastosowanie komunikowania w społeczeństwie informacyjnym*, Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania, t. 3, s. 243–266.
- Sobór Watykański II, 1968, *Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym „Dei Verbum”(KO)*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań.
- Sypniewska Barbara A., 2015, *Istota, błędy i bariery w komunikowaniu się w organizacji*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku, Nauki Ekonomiczne, nr 21, s. 65–77.
- Wójtowicz Artur, 2017, *Człowiek jako capax Dei w ujęciu Z.J. Zdybickiej*, Studia Gilsoniana, nr 6(2), s. 249–267.

